

ZABRANJENI SPORAZUMI U PRAVU TRŽIŠNOG NATJECANJA

dr. sc. Mirta Kapural, dipl.iur
Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1

VRSTE SPORAZUMA

VERTIKALNI I HORIZONTALNI SPORAZUMI

VERTIKALNI SPORAZUMI= sporazumi između dvaju ili više neovisnih poduzetnika koji u svrhu tog sporazuma djeluju na različitim razinama proizvodnog ili distribucijskog lanca, u odnosu na uvjete po kojima poduzetnici mogu kupovati, prodavati ili preprodavati određene proizvode.

→sporazumi sklopljeni **između poduzetnika koji nisu konkurenti!**

→najčešće sporazumi između dobavljača i distributera

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2

PRIMJERI VERTIKALNIH SPORAZUMA

1.SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ DISTRIBUCIJI=vertikalni sporazum kojim dobavljač daje distributeru isključivo pravo distribucije za određeno područje; npr. Dobavljač sapuna i gelova za tuširanje sporazumom imenuje poduzetnika Clean kao isključivog distributera svojih proizvoda za područje krapinsko-zagorske županije, a poduzetnika Tuš kao isključivog distributera svojih proizvoda na području osiječko-baranjske županije.

Dobavljač se može obvezati da neće direktno prodavati proizvode na tim područjima koji su obuhvaćeni isključivom distribucijom.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

3

PRIMJERI VERTIKALNIH SPORAZUMA

2. SPORAZUM O SELEKTIVNOJ DISTRIBUCIJI=vertikalni sporazum kojim se dobavljač obvezuje posredno ili neposredno prodavati proizvode koji su predmet sporazuma samo distributerima izabranim na temelju transparentnih, posebnih kriterija, a distributeri se obvezuju da neće prodavati te proizvode neovlaštenim distributerima.

- najčešće ih koriste **proizvođači brendiranih proizvoda** koji uspostavljaju sustav distribucije prema kojem proizvodi mogu biti kupljeni i prodavani samo putem ovlaštenih distributera.
- neovlašteni distributeri ne mogu dobiti proizvode, a ovlašteni distributeri smiju **proizvode prodavati dalje samo članovima istog sustava distribucije ili krajnjim korisnicima**
- distributeri moraju ispunjavati **kvantitativne i kvalitativne kriterije**: npr. tehničke kvalifikacije, specifična znanja o proizvodu, obrazovanje distributera i njegovih zaposlenika, odgovarajući prodajni prostor, salon).
- automobili, računala, kamere, elektronička oprema, satovi, nakit, parfemi, luksuzni proizvodi.**

4

PRIMJERI VERTIKALNIH SPORAZUMA

3. SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ KUPNJI= vertikalni sporazum kojim se kupac obvezuje nabavljati proizvode koji su predmet sporazuma **samo od određenog dobavljača.**

4. SPORAZUM O ISKLJUČIVOJ OPSKRBI= vertikalni sporazum kojim se dobavljač obvezuje prodavati proizvode koji su predmet sporazuma **samo jednom kupcu na određenom području** (npr. RH,EU) u svrhu specifične uporabe ili daljnje prodaje.

5. SPORAZUM O FRANŠIZI= vertikalni sporazum kojim jedan poduzetnik (davatelj franšize) daje drugom (primatelj franšize) pravo na iskorištavanje franšize (paket industrijskog ili intelektualnog vlasništva u svrhu prodaje određene vrste proizvoda u zamjenu za izravnu ili neizravnu financijsku naknadu.

5

HORIZONTALNI SPORAZUMI

HORIZONTALNI SPORAZUMI= sporazumi između poduzetnika koji djeluju na istoj razini proizvodnje, odnosno distribucije; **sporazumi između konkurenata;**

Primjeri:

Sporazumi o istraživanju i razvoju=zajedničke aktivnosti u istraživanju i razvoju, poboljšanje tehnologije, stavljanje na tržište novih proizvoda;

Sporazumi o proizvodnji=proizvodnju obavlja samo jedna strana ili više strana sporazuma;

Sporazumi o specijalizaciji= isto proizvodno tržište, jedna strana se obvezuje prestatu proizvoditi proizvod i kupovati ga od druge ugovorne strane koja se obvezuje proizvoditi i dobavljati ga prvoj ugovornoj strani.

6

**SPORAZUM U PRAVU TRŽIŠNOG
NATJECANJA**

- **ŠIROKO TUMAČENJE:**
- Obuhvaćena sva postupanja poduzetnika kojima dolazi do dogovora o budućem ponašanju na tržištu!

Opći sud EU: T 1/89 Rhone Poulenc SA protiv Komisije (1991)
„dovoljno je da su poduzetnici očitovali zajedničku namjeru ponašati se na tržištu na određeni način”

Opći sud EU: T 41/96 Bayer AG protiv Komisije (2000)
„Pojam sporazuma počiva na postojanju suglasnosti volja između najmanje dvije strane pri čemu je nebitan oblik u kojem je suglasnost volja očitovana pod uvjetom da takvo suglasno očitovanje volja vjerno odražava namjeru strana”

7

**SPORAZUM U PRAVU TRŽIŠNOG
NATJECANJA II**

- Ugovori, pojedine odredbe ugovora, usmeni ili pisani dogovori, usklađeno djelovanje, odluke udruženja poduzetnika!
- Praksa sudova EU; pisani i usmeni sporazumi, potpisani i nepotpisani sporazumi, protokoli iz kojih je vidljiva suglasnost strana o njihovom budućem ponašanju, opći uvjeti poslovanja poduzetnika, smjernice koje je donio jedan poduzetnik, a prihvatio ih drugi i obvezao se ponašati sukladno njima, gentlemenki sporazum, dogovor između gospodarskih udruženja potvrđenim sporazumom itd.
- **Relevantne odluke Sudova EU i EK:** C 28/77 Tepea BV protiv Komisije (1978); odluka EK BP Kemi –DDSF, OJ (1979) L 286/32; odluka EK HOV SVZ/MCN, OJ (1994), L 104/34; C 277/87 Sandos Prodotti Farmaceutici SpA protiv Komisije (1990); odluka EK Anheuser-Busch Incorp.-Scottish & New Castle, OJ (2000), L 49/37.

8

**ZABRANJENI SPORAZUMI
ČLANAK 101. UGOVORA O FUNKCIONIRANJU EU**

Zbog nespojivosti sa zajedničkim tržištem, zabranjeni su sporazumi između poduzetnika koji bi mogli utjecati na trgovinsku razmjenu između država članica i koji kao cilj ili posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na zajedničkom tržištu, a posebno oni kojima se:

- neposredno ili posredno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene ili drugi trgovinski uvjeti;
- ograničuju ili nadziru proizvodnja, tržišta, tehnički razvoj ili ulaganja;
- vrši podjela tržišta ili izvora nabave;
- primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s ostalim trgovinskim partnerima, čime ih se stavlja u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju;
- sklapanje ugovora uvjetuje preuzimanjem dodatnih obveza od strane drugih stranaka koje, po svojoj naravi ili prema običajima u trgovini, nisu ni u kakvoj vezi s predmetom tih ugovora.

2. Svi sporazumi ili odluke zabranjeni na temelju ovog članka ništavi su.

9

ZABRANJENI SPORAZUMI ZZTN

ČLANAK 8. ZZTN

Sporazumi između dva ili više neovisnih poduzetnika, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje, koje kao cilj ili posljedicu imaju narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu, a osobito oni kojima se:

1. izravno ili neizravno utvrđuju kupovne ili prodajne cijene, odnosno drugi trgovinski uvjeti,
2. ograničava ili nadzire proizvodnja, tržište, tehnološki razvoj ili ulaganje,
3. dijele tržišta ili izvori nabave,
4. primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju,
5. uvjetuje sklapanje ugovora prihvatanjem od drugih ugovornih strana dodatnih obveza, koje po svojoj prirodi ili običajima u trgovini nisu u vezi s predmetom tih ugovora.

10

ZABRANJENI SPORAZUMI

• VERTIKALNI SPORAZUMI-kada su zabranjeni?

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI:

Tržišno natjecanje može biti ograničeno ako sporazum sadržava ograničenja za dobavljača ili kupca, tzv. "vertikalna ograničenja"

Dvije vrste vertikalnih ograničenja: teška ograničenja tržišnog natjecanja i zabranjene obveze u vertikalnim sporazumima.

Sva pravila o vertikalnim sporazumima primjenjuju se na jednak način i na on-line trgovinu putem interneta!

11

ZABRANJENI VERTIKALNI SPORAZUMI: TEŠKA OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA

• ograničavanje prava kupca da slobodno određuje prodajnu cijenu proizvoda

dobavljač smije odrediti maksimalnu prodajnu cijenu ili preporučiti prodajnu cijenu, ako nije riječ o fiksnim ili minimalnim prodajnim cijenama koje su rezultat izvršenog pritiska ili poticaja od bilo koje ugovorne strane;

• ograničavanje područja na kojem kupac može prodavati proizvode iz sporazuma, ili ograničavanje prodaje ugovorenih proizvoda određenoj skupini potrošača;

• ograničavanje međusobne opskrbe između distributera unutar selektivne distribucije.

12

amazon.com **PRIMJERI IZ EU PRAKSE**

AMAZON AT.40153 (2017)

- **Klauzula najpovoljnije cijene:** označava sporazum između dobavljača i distributera kojim se dobavljač obvezuje proširiti na distributera svaki bolji uvjet koji ponudi drugim dobavljačima.
- **Klauzula pariteta cijena:** zabranjuje prodavateljima da nude proizvode koje prodaju na platformi jeftinije na bilo kojem drugom on-line prodajnom kanalu.
- **Klauzule uključene u ugovore o distribuciji e-knjiga** Amazona kojima se moglo kršiti EU pravo tržišnog natjecanja zahtijevali su od izdavača da Amazonu ponude jednake ili bolje uvjete u odnosu na one ponuđene njegovim konkurentima i da obavijeste Amazon o svim povoljnijim ili alternativnim uvjetima koje daju konkurentima Amazona.
- Ove klauzule pokrivala su ne samo cijenu nego i niz drugih aspekata koje bi konkurenti mogli koristiti da se razlikuju od Amazona, npr. drugačiji poslovni model (distribucija), inovativna e-knjiga ili promocija.

16

PRIMJERI IZ RH PRAKSE

SPORAZUM DUKAT/KONZUM

- Dodaci ugovoru o kupnji koje su sklapali u razdoblju od siječnja 2009. do siječnja 2011. sadržavali odredbe prema kojima se **Konzum obvezao pridržavati minimalnih veleprodajnih i maloprodajnih cijena sugeriranih od strane Dukata.**
- Ukoliko ih se Konzum kao kupac ne bi pridržavao, Dukat je imao **pravo prekinuti isporuku svojih proizvoda.**

=zabranjeni vertikalni sporazum!

17

PRIMJERI IZ RH PRAKSE

SPORAZUM DUKAT/KONZUM

=teško ograničenje tržišnog natjecanja:

- ugovorne odredbe kojima se ugovaraju fiksne ili minimalne cijene uvijek su zabranjene**, neovisno o tome jesu li stvarno bile u primjeni te neovisno o veličini tržišnog udjela sudionika sporazuma.

Takvim se odredbama trgovcu onemogućava da slobodno formira cijene što je izravno protivno interesima krajnjeg kupca odnosno potrošača.

Trajanje zabranjenog sporazuma:
Dukat/Konzum: 1.10.2010. do 17.1.2011.

18

PRIMJERI IZ RH PRAKSE

SPORAZUM DUKAT/KONZUM/Novčane kazne (upravno-kaznene mjere)

Dukat: 800.000 kn
Konzum: 600.000 kn

Simbolične upravno- kaznene mjere:

- povrede su trajale relativno kratko;
- zabranjene odredbe stvarno nisu primjenjivane, nisu imale značajan učinak na tržišno natjecanje;
- sudionici sporazuma samoinicijativno izmijenili zabranjene odredbe i prije nego što je Agencija pokrenula postupak;
- novi ugovori koji su poduzetnici sklopili više nisu sadržavali odredbe o minimalnim cijenama ispod kojih trgovac ne smije krajnjem kupcu prodavati proizvode dobavljača.

Zaštitni znak
Zaštitni znak
Zaštitni znak

efos
EFSA
EFSA

PRAVOS
PRAVOS
PRAVOS

19

PRIMJERI IZ RH PRAKSE

GORENJE

- Gorenje Zagreb sklopilo zabranjeni sporazum kojim su **izravno i neizravno utvrđivane fiksne ili minimalne prodajne cijene** bijele tehnike i malih kućanskih aparata marke Gorenje.
 - Gorenje Zagreb-rabatnom politikom na nedopušten način **poticalo kupce da se pridržavaju prodajnih cijena koje im je nametnulo**;
 - poduzetnicima koji se nisu pridržavali nametnutog sporazuma, **odbijalo daljnje isporuke svojih proizvoda**, što je za cilj imalo odvratanje drugih poduzetnika od takvog ponašanja.
 - Gorenje Zagreb je kroz duže vrijeme kontinuirano provodilo **poslovnu politiku održavanja fiksnih ili minimalnih cijena kojih se njegovi kupci moraju pridržavati**. Kako bi utvrdio odstupa li neki kupac snižavanjem cijena od propisane cjenovne razine, Gorenje Zagreb je **aktivno nadziralo njihove prodajne cijene** i uspoređivalo ih s preporučenim cijenama.
- Izrečena upravno-kaznena mjera: **1.557.000 kuna.**

Zaštitni znak
Zaštitni znak
Zaštitni znak

efos
EFSA
EFSA

PRAVOS
PRAVOS
PRAVOS

20

SKUPNA IZUZEĆA SPORAZUMA

• ČLANAK 101. 3. UFEU (članak 8. 3. ZZTN)

Odredbe stavka 1. o zabranjenim sporazumima mogu biti neprimjenjene na sporazume:

- a) koji **doprinosu poboljšanju proizvodnje ili distribucije robe** ili promicanju tehničkog ili gospodarskog napretka,
- b) a istodobno **potrošačima omogućuju pravedan udio u koristi** koja iz njih proizlazi te koji:

 - c) tim poduzetnicima **ne nameću ograničenja** koja nisu nužna za postizanje ovih ciljeva;
 - d) tim poduzetnicima **ne omogućuju isključivanje konkurencije s tržišta** s obzirom na značajan dio dotičnih proizvoda.

Zaštitni znak
Zaštitni znak
Zaštitni znak

efos
EFSA
EFSA

PRAVOS
PRAVOS
PRAVOS

21

SKUPNA IZUZEĆA SPORAZUMA

- Pod određenim okolnostima ograničavajući sporazumi mogu biti obuhvaćeni izuzećem ukoliko postoje uvjeti uslijed kojih sporazumi mogu biti **izuzeti od primjene odredbi o zabranjenim sporazumima**.
- Članak 101. stavak 3. UFEU i čl. 10. ZZTN opisuju dva pozitivna i dva negativna uvjeta koji kumulativno moraju biti ispunjeni za **izuzeće sporazuma**

Dva temeljna uvjeta da bi sporazum mogao biti obuhvaćen skupnim izuzećem:

- Visina tržišnog udjela** propisana je odredbama Uredbi koje se primjenjuju na određenu vrstu sporazuma; tržišni udjel **dobavljača i kupca** na mjerodavnom tržištu na kojem prodaje proizvode koji su predmet sporazuma **ne prelazi 30%**,
- Sporazumi **NE MOGU BITI IZUZETI AKO SADRŽE TEŠKA OGRANIČENJA TRŽIŠNOG NATJECANJA!!**

22

PRAKTIČNA VJEŽBA 1: VERTIKALNI SPORAZUMI

23

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUMI KARTELI

24

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUM- KARTEL

KARTEL: sporazum između tržišnih takmaca čija je svrha **ograničavanje ili potpuno isključivanje tržišnog natjecanja između sudionika sporazuma** s ciljem da povećavanjem cijena ostvare dodatni, značajno povećani profit.

-sporazum ili usklađeno djelovanje između dvaju ili više konkurenata kojem je cilj usklađivanje njihovih konkurentnih postupanja na tržištu ili utjecaj na relevantne parametre tržišnog natjecanja putem praksi poput, ali ne ograničujući se na, dogovaranja ili usklađivanja kupovnih ili prodajnih cijena, odnosno drugih trgovinskih uvjeta, među ostalim u pogledu prava intelektualnog vlasništva, određivanja kvota proizvodnje ili prodaje, dijeljenja tržišta i kupaca, uključujući manipuliranje postupkom podnošenja ponuda, ograničenja uvoza ili izvoza ili protutržišnih djelovanja protiv drugih konkurenata.

25

ZABRANJENI HORIZONTALNI SPORAZUM- KARTEL

Pretpostavka tržišnog natjecanja: svaki sudionik na tržištu treba samostalno odlučivati o svojoj poslovnoj politici.

KARTEL=teško ograničenje tržišnog natjecanja, šteta za tržišne takmace i potrošače: više cijene, slabija kvaliteta proizvoda i nedostatak izbora ili smanjen izbor proizvoda.

Ne može biti izuzet!

Povećani rizik sklapanja kartelnih sporazuma:

- Tržišta s malim brojem konkurenata
- Tržišta proizvoda sa sličnim obilježjima- malo prostora za konkuriranje
- Kad su odnosi suradnje između konkurenata već uspostavljeni, npr. putem udruženja poduzetnika
- Sektori s viškom kapaciteta
- Opća gospodarska kriza

26

KARTELI

Dogovori poduzetnika o:

- **Cijenama-** sudionici kartela dogovaraju cijene ili porast cijena koje će naplaćivati svojim kupcima robe ili usluga, te povišu cijene u istom iznosu i u isto vrijeme.
- **Količini proizvodnje-** sudionici kartela ograničavaju razinu proizvodnje proizvoda ili usluga kojima će opskrbljivati tržište kako bi povišili cijene.
- **Rabatima-** članovi kartela dogovaraju popuste koje će naplaćivati svojim kupcima robe ili usluga, odnosno nude identične popuste ili imaju identičnu strukturu popusta.
- **Izboru kupaca ili područja koje će opskrbljivati,** kartelisti npr. odbijaju opskrbljivati pojedine kupce zbog njihove lokacije, time dijele tržište sprječavajući i nove tržišne takmace da pristanu tržištu.

27

POSEBNE VRSTE KARTELA

1. DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging)
2. ZABRANJENA RAZMJENA INFORMACIJA
3. ZABRANJENI SPORAZUMI UDRUŽENJA PODUZETNIKA

28

DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging)

=poduzetnici, koji bi inače trebali biti konkurenti se dogovore da podignu cijene ili snize kvalitetu svojih proizvoda i/ili usluga u ponudama podnesenima u postupcima javnih nadmetanja.

Najčešći oblici:

- **podnošenje očigledno neprihvatljivih ponuda** (eng. cover bidding) –ponude su više od ponuda predviđenog pobjednika ili su nerealno visoke ili sadržavaju uvjete koji su neprihvatljivi naručitelju
- **uzdržavanje od nadmetanja** (eng. bid suppression) – dogovor sudionika kartela o nepodnošenju ili povlačenju ponuda kako bi se prihvatila ponuda predviđenog pobjednika
- **rotacija ponuda** (eng. bid rotation) - sudionici kartela i dalje podnose ponude na javnim nadmetanjima ali na način da se izmjenjuju u pobjedama na pojedinim nadmetanjima prema unaprijed određenim shemama
- **podjela tržišta** (eng. market allocation) – dogovor sudionika kartela o zemljopisnim područjima na kojima će se pojedini poduzetnici sudržavati od podnošenja ponuda ili o pojedinim naručiteljima ili vrstama naručitelja koji su unaprijed «dodijeljeni» pojedinom sudioniku kartela.

29

DOGOVORENO NADMETANJE (bid rigging)

Dogovoreno nadmetanje u slučajevima kad je riječ o postupcima javne nabave izravno šteti javnom interesu i koje je u suprotnosti sa svrhom organiziranja i provođenja javnih nadmetanja (niže cijene i/ili kvalitetniji proizvodi/usluge).

Od 1. siječnja 2013. predstavlja **kazneno djelo zlouporabe u postupku javne nabave-članak 254. Kaznenog zakona** (NN 125/11 i 144/12)

Kazna: 6 mjeseci do pet godina zatvora ili jedna do deset godina zatvora!!

30

DOGOVORENO NADMETANJE: PRIMJER

EU PRIMJER; TALIJANSKA AGENCIJA ZA ZAŠTITU TRŽIŠNOG NATJECANJA, 16.12.2019.

-kazna od **30 milijuna eura** za zabranjeni sporazum-dogovoreno nadmetanje između poduzetnika koji pružaju usluge privatne zaštite, Allsystem, Coopservice, Itaipol, IVRI and Sicurtalia s ciljem namještanja javnih natječaja za davanje usluga privatne zaštite.

-talijanska agencija utvrdila da su poduzetnici primjenjivali zabranjeni sporazum kako bi eliminirali međusobnu konkurenciju na natjecajima za koje su bili zainteresirani, primjenom sporazuma podijelili su natječaje primjenom tzv. privremenog grupiranja i podgovorima.

-natječaji u vrijednosti od preko 200 milijuna eura na koje se primjenjivao zabranjeni sporazum provedeni su u razdoblju od 2013. do 2017. i uključivali su i natječaje za Expo 2015.

31

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU PODUZETNIKA

32

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU KONKURENATA

• Razmjena informacija je uobičajena pojava na tržištu– poduzetnici razmjenjuju informacije s konkurentima, kupcima ili dobavljačima.

• Razmjena informacija se u pravilu procjenjuje u kontekstu sporazuma – nužno postojanje dogovora, usklađenog ponašanja ili odluke udruženja poduzetnika!

• **Načini razmjene informacija:**

- Izravno između konkurenata
- Putem udruženja poduzetnika
- Putem trećih

-Specifični načini (javna nabava, koncentracija, B2B).

33

RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU KONKURENATA II

Sporna je razmjena strateških informacija: cijene, količine, troškovi proizvodnje, liste kupaca, proizvodni kapaciteti, marketinški planovi, investicije, tehnologije, programi i rezultati istraživanja i razvoja (R&D)

Razmjena budućih cijena i količina smatra se teškim ograničenjem tržišnog natjecanja po cilju!

• nije nužno utvrđivati antikompetitivne učinke

• samo je potrebno dokazati razmjenu informacija

• pretpostavlja se da poduzetnici koji su sudjelovali u razmjeni informacija i koji su ostali aktivni na tržištu, uzimaju u obzir podatke razmijenjene sa svojim tržišnim takmicima – oboriva pretpostavka!

Za sve ostale razmjene je potrebno dokazati negativne učinke na tržišno natjecanje (case by case)!

Ključni čimbenici:

-informacije koje se razmjenjuju

-tržište na koje se te informacije odnose

34

RAZMJENA INFORMACIJA

Dopuštena razmjena

Javni podaci
javni registri,
ministarstva,
reg. tijela

Zbirni podaci
statistički podaci
najmanje 3
poduzetnika

Povijesni podaci
podaci (u pravilu)
stariji od
godine dana

Nestraneški
Podaci
tehni. standardi,
računov. metode

Zabranjena razmjena

Privatni podaci
poslovne tajne,
"tajne zanata"

Individualni
Podaci
uključujući i zbirne
podatke 2 poduzetnika

Aktualni podaci
svi budućni podaci
i oni mlađi od
godine dana

Strateški podaci
cijene, količina,
market. i inv. planovi,
liste kupaca, R&D

35

KARTELI PUTEM UDRUŽENJA PODUZETNIKA

• Odluke i preporuke udruženja poduzetnika –zabranjeni sporazumi u smislu članka 101. UFEU

• **Heintz Van Landewyck Sarl and others v. Commission 1980**, ECR 3125, točka 8. obrazložena presude, Sud EU-a smatrao je da su određeni poduzetnici i članovi udruženja odgovorni jer su pristali da budu obuhvaćeni preporukama toga udruženja i postupali su po tim preporukama koje su bile protivne tržišnom natjecanju.

• Odluka udruženja poduzetnika: očitovanje zajedničke volje poduzetnika okupljenih u udruženju koji žele postići određeni način ponašanja.

• Preporuke: ako udruženje donese preporuku svojim članovima da povise cijene i oni postupe po tome, zabranjeni sporazum, usklađeno djelovanje.

36

PRIMJERI IZ EU PRAKSE KARTELI

KARTEL KAMIONA-ODLUKA EK OD 19.7.2016.

40

PRIMJERI IZ EU PRAKSE KARTELI

KARTEL KAMIONA-ODLUKA EK OD 19.7.2016.
REKORDNA KAZNA EK: skoro 3 milijarde EUR
 -stvaranje kartela s ciljem dogovaranja cijena i odlaganja uvođenja tehnologija za smanjenje zagađenja
SUDIONICI KARTELA: Daimler, DAF, Iveco, MAN i Volvo/Renault su dogovorili neformalnu suradnju u jednom briselskom hotelu, kartel u trajanju 14 godina.
KARTEL: konkurenti dogovarali i međusobno usklađivali povećanje temeljnih cijena za male i srednje kamione prema kojima se određuju tržišne cijene za kupce.
 ▪ Proizvođači kamiona međusobno su dogovarali i kako će odgovoriti na sve strože europske propise o emisiji štetnih plinova, koordinirali su utjecaj na cijene novih tehnologija koje su morali primjenjivati kako bi zadovoljili sve stroža ekološka pravila.

41

PRIMJERI IZ EU PRAKSE KARTELI

II

Predmeti kartela u automobilskom sektoru (2018)
KARTEL DOBAVLJAČA SVJEĆICA AT.40113, KAZNA 76 mil. EUR

- Dobavljači Bosch (Njemačka) i NGK (Japan) sklopili su tajni dogovor s društvom Denso (Japan).
- Kartel je postojao od 2000. do 2011. i bio je usmjeren na izbjegavanje tržišnog natjecanja međusobnim poštovanjem uobičajenih klijenata sudionika kartela i održavanjem postojećeg stanja u industriji svjećica u Europskom gospodarskom prostoru.

42

PRIMJERI IZ EU PRAKSE KARTELI III

Predmeti kartela u automobilskom sektoru (2018)

KARTELI KOČNIH SUSTAVA AT. 39920; KAZNA 75 mil. EUR

- Prvi se kartel odnosio na dobavljanje hidrauličkih kočnih sustava, u njemu su sudjelovala društva TRW (SAD, Njemačka), Bosch (Njemačka) i Continental (Njemačka), a djelovao je od veljače 2007. do ožujka 2011.
- Drugi kartel trajao je od rujna 2010. do srpnja 2011., a odnosio se na dobavljanje elektroničkih kočnih sustava, u njemu su sudjelovala društva Bosch i Continental.
- U obje su povrede dobavljači automobilskih dijelova nastojali uskladiti svoje ponašanje na tržištu razmjenom osjetljivih informacija, među ostalim i o elementima određivanja cijena.

43

PRIMJERI IZ RH PRAKSE: KARTELI

1. KARTEL ZAŠTITARA (Odluka AZTN, 15.3.2015.)

- kartel sedam poduzetnika na tržištu usluge pružanja privatne tjelesne zaštite
- **dogovorali o cijenama usluga, dogovor o minimalnim cijenama** usluga privatne tjelesne zaštite
- Poduzetnici koji su izravni tržišni takmaci 23. listopada 2013. sudjelovali na sastanku na kojem su **dogovorili minimalnu cijenu usluga privatne tjelesne zaštite od 32,52 kune**—kartel (zabranjeni sporazum) kojim su našušili tržišno natjecanje na tržištu usluga private tjelesne zaštite u razdoblju od 23.10.2013 do 17.1.2014.
- Teška povreda propisa o tržišnom natjecanju, dogovorom o cijenama poduzetnici, svjesno i namjerno, međusobnu konkurenciju pretvaraju u suradnju, čime izravno štete interesima potrošača.
- Obrana stranaka: „usuglašavanje“ troška rada, a ne cijene usluge koja će se nuditi trećima.
- Većina sudionika sastanka upravo taj dogovoreni iznos cijene usluge ponudila na natjecanjima na kojima su sudjelovali nakon održanog sastanka, sporazum i primjenjivan u praksi

44

PRIMJERI IZ RH PRAKSE: KARTELI II

2. AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

Zabranjeni sporazum o cijenama i podjeli tržišta
Odluka AZTN od 27.12.2012.

45

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

Javni natječaj za prijevoz putnika.

Agencija pokrenula postupak po službenoj dužnosti: anonimna inicijativa o postojanju kartela u javnom linijskom prijevozu na području Međimurske županije.

- Javni natječaj Međimurske županije
- javni natječaj za obavljanje javnog linijskog prijevoza putnika

Autobusni prijevoz tours d.o.o. koji je obavljao javni linijski prijevoz na području Županije otišao u stečaj

- natjecalo se 6 autobusnih prijevoznika
- dodjeljuju se dozvole za prijevoz na ukupno 106 linija
- Presečki grupa → dobila svih 106 dozvola

46

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

SKLAPANJE SPORAZUMA NAKON JAVNOG NATJEČAJA

1.SPORAZUM O POSLOVNOJ SURADNJI → sklopljen 1. veljače 2011.

2. UGOVOR O ZAJEDNIČKOM OBAVLJANJU ŽUPANIJSKOG LINIJSKOG PRIJEVOZA PUTNIKA NA PODRUČJU MEĐIMURSKE ŽUPANIJE →sklopljen 1. ožujka 2011.

-sklopljeni neposredno nakon završetka javnog natječaja

SUDIONICI SPORAZUMA: Presečki grup-incijator
Rudi Express |
Jamirošić tours |
Jurist|

NA JAVNOM NATJEČAJU KONKURIRALI PRESEČKI GRUPI

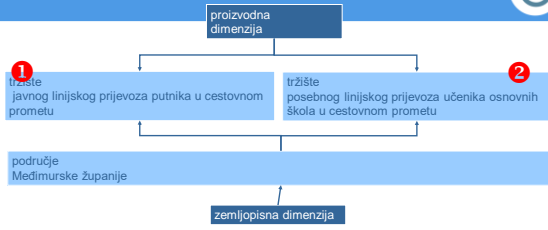

47

MJERODAVNA TRŽIŠTA NA KOJIMA SPORAZUMI IMAJU UČINAK

proizvodna dimenzija

48

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

- **KARTELNI SPORAZUMI U PISANOM OBLIKU**
- Zabranjene odredbe-najteže povrede odredbi ZZTN-a
- **STVARNO PRIMJENJIVANE:**
 - odredba o izravnom utvrđivanju cijena javnog linijskog prijevoza na području Županije → utvrđene jedinstvene cijene voznih karata
 - odredbe o podjeli tržišta u Županiji → linije podjeljene u točno određenim omjerima
 - Presečki grupa → 65% linija
 - Rudi-express → 25% linija
 - Jambrošić tours → 10% linija
 - Turist → nastavlja voziti na svojim linijama / ostali se s njih povlače

49

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

- **ODREDBE KOJE NISU PRIMJENJIVANE:**
 - odredba o kontinuiranom usklađivanju politike nastupa na tržištu
 - odredba o usklađivanju i registraciji autobusnih linija
 - odredba o zajedničkom sudjelovanju u svim budućim natjecajima za posebni linijski prijevoz učenika osnovnih škola u Županiji
- kao zajednica ponuditelja
- **TRAJANJE POVREDE:**
- Od 1. veljače 2011. do 9. listopada 2012. → poduzetnici primili poziv za usmenu raspravu!!

50

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

CILJ SPORAZUMA=UKIDANJE TRŽIŠNOG NATJECANJA

- sporazumima ukinuto tržišno natjecanje na oba mjerodavna tržišta
- konkurenti koordiniraju svoje ponašanje na tržištu
- konkurenti postaju suradnici
- konkurenti se u ekonomskom smislu ponašaju kao jedan poduzetnik

Presečki grupa

- Rudi-express i Jambrošić tours su stalna prijetnja monopolu Presečki grupe mogu u svakom trenutku zatražiti dozvole od Županije i uvesti svoje linije uključivanjem izravnih konkurenata u prijevoz na linijama za koje ima dozvole isključuje rizik da konkurenti uvedu paralelne linije.

51

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

- **Rudi-express i Jambrošić tours**
-sklapanjem sporazuma sebi osigurali obavljanje prijevoza na pojedinim relacijama bez potrebe uvođenja vlastitih linija kojima bi konkurirali Presečki grupi i izbjegli poslovni rizik koji bi donijelo tržišno natjecanje s Presečki grupom
- **Turist** -prihvaćanjem obveze nenatjecanja sa sudionicima sporazuma, osigurao zadržavanje postojećeg stanja na linijama na kojima već obavlja prijevoz isključuje rizik da konkurenti uvedu paralelne linije na njegovom području.

52

AZTN protiv PRESEČKI GRUPA i DRUGI PRIJEVOZNICI (2012)

TEŠKA POVREDA ZZTN-A I ŠTETA ZA POTROŠAČE I KONKURENTE

- **Sporazum o cijenama i podjeli tržišta zabranjen prema cilju!**
- ♦ prijevoznici su se dogovorili o cijenama i podjeli tržišta na štetu korisnika usluga → građana → učenika
- ♦ poduzetnici su potpuno svjesni protupravnosti cilja svog dogovora i štetnih učinaka na interese potrošače i potencijalnih konkurenata

Cilj **sporazuma**= ukidanje tržišnog natjecanja radi zadržavanja tržišnih udjela, prijevoz obavlja više poduzetnika ali se ekonomski ponašaju kao jedan poduzetnik → **kollektivni monopolist**

ŠTETNI UČINCI ZA KONKURENTE: učinak zatvaranja tržišta za potencijalne konkurente

ŠTETNI UČINCI NA INTERESE POTROŠAČA: izravna šteta za potrošače, nema mogućnosti izbora ⇄ viša cijena ⇄ niža kvaliteta.

53

PRIMJER IZ PRAKSE RH

Udruga trgovaca uredskim materijalom i članovi te udruge sklopili su zabranjeni sporazum kojim su izričito dogovorili način **formiranja cijene i podjelu njihovih kupaca** pri prodaji uredskog materijala na mjerodavnom tržištu trgovine uredskim materijalom na teritoriju RH od 6. veljače 2008. do 15. studenoga 2010.

Dogovor o cjenovnom nenatjecanju i podjeli kupaca, razmjena poslovno osjetljivih informacija (liste kupaca) na sastancima udruge, sankcije za nepoštivanje dogovora (tipični elementi kartela).

54

PRAKTIČNA VJEŽBA 2: KARTELI

55

OTKRIVANJE I DOKAZIVANJE KARTELA

=teško, tajnost kartela, sofisticirani načini prikrivanja sudionika kartela, često agencije nemaju dovoljno dokaza o djelovanju zabranjenih kartelnih sporazuma.

GLAVNI INSTRUMENTI ZA OTKRIVANJE KARTELNIH SPORAZUMA:

1. Nenajavljene pretrage i digitalna forenzika
2. Programi za oslobođenje ili umanjnjeje sankcija (pokajnički programi, leniency) za poduzetnike koji prvi prijave kartel tijelu za zaštitu tržišnog natjecanja.

56

OVLASTI EK I AGENCIJE ZA DOKAZIVANJE KARTELA

NENAJAVLJENE PRETRAGE

57

NENAJAVLJENE PRETRAGE

Agencija je ovlaštena provoditi nenajavljene pretrage poslovnih i drugih prostorija, zemljišta i prijevoznih sredstava, kao i pečačenje te privremeno oduzimanje predmeta.

U sklopu navedene ovlasti, Agencija je ovlaštena pregledati poslovne knjige i drugu dokumentaciju koja se odnosi na poslovanje poduzetnika, neovisno o mediju na kojemu su te knjige ili dokumentacija pohranjeni (primjerice, računala, serveri, mobiteli, tableti, telefonski uređaji).

U današnje je doba većina dokaznog materijala pohranjena na nekom od medija za digitalnu pohranu podataka. Papirnati dokazi sve se manje pronalaze u praksi.

=nužno da djelatnici Agencije koji provode nenajavljene pretrage budu osposobljeni za forenzičko prikupljanje i obradu digitalnih podataka, kao i da Agencija bude opremljena posebnim hardverskim i softverskim alatima.

58

DIGITALNA FORENZIKA

 Digitalna/računalna forenzika je znanost o prikupljanju, obradi i prezentiranju digitalnih podataka.

Faze u postupku:

- Priprema** - detektiranje medija na kojima mogu biti sačuvani digitalni podaci,
- Prikupljanje podataka** - načinom na koji se osigurava da integritet digitalnih podataka bude u potpunosti sačuvan,
- Obrada podataka** - pronalaženje dokaza u prikupljenim digitalnim podacima, njihovo izdvajanje i prezentiranje.

59

OSLOBOĐENJE ILI UMANJENJE SANKCIJE (LENIENCY)

- Programi za oslobođenje ili smanjivanje kazne za poduzetnika/sudionika kartela koji prvi Agenciji/EK prijavi kartel, dostavi relevantne dokaze, surađuje tijekom postupka. Oslobođenje ili smanjivanje kazne ovisno o vremenu uključivanja u postupak i važnosti dostavljenih dokaza i informacija.
- Primjenom pokajničkih programa otkriveni najveći karteli u EU u posljednjih nekoliko godina te kažnjeni s visokim sankcijama.
- OSLOBOĐENJE OD KAZNE:** Agencija može osloboditi od plaćanja upravno-kaznene mjere sudionika zabranjenog kartelnog sporazuma koji prvi obavijesti Agenciju o kartelu i dostavi dokaze za pokretanje postupka ili utvrđivanje povrede ZZTN-a kada je Agencija već pokrenula postupak ali nije imala dovoljno dokaza za utvrđivanje kartela.
- UMANJENJE KAZNE:** Agencija može izreći onim sudionicima kartela koji ne ispunjavaju uvjete za oslobođenje od upravno-kaznene mjere ali su Agenciji dostavili **dodatne valjane dokaze** koji su, uz dokaze koje je Agencija već utvrdila u postupku, bili od odlučujućeg značaja za okončanje postupka utvrđenja kartela.

60

SAŽETAK: PITANJA ZA PONAVLJANJE

- Koje vrste sporazume imamo u pravu tržišnog natjecanja?
- Što je sporazum u pravu tržišnog natjecanja?
- Primjeri vertikalnih sporazuma?
- Što uređuje članak 101. UFEU?
- Kada je sporazum zabranjen?
- Koji su uvjeti za skupna izuzeća sporazuma?
- Kada sporazum ne može biti izuzet od odredbi o zabranjenim sporazumima?

61

SAŽETAK: PITANJA ZA PONAVLJANJE

- Karteli su..
- Primjer odluke AZTN o kartelima?
- Primjer odluke EK o kartelima?
- Razmjena informacija o budućim cijenama je dopuštena ili zabranjena?
- Može li udruženje biti kažnjeno za zabranjeni horizontalni dogovor?
- Koje sve instrumente koriste tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u dokazivanju kartela?

62

HVALA NA PAŽNJI!!!!

PITANJA???

63

KONTAKT:
mirta.kapural@aztn.hr
+385 1 6172 125
www.aztn.hr